

УДК 504.062.2(477.72)

Василевська Я.В.

ПРОСТОРОВИЙ АНАЛІЗ ЗАБЕЗПЕЧЕНОСТІ ТЕРИТОРІЇ ХЕРСОНСЬКОЇ ОБЛАСТІ ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНИМИ РЕСУРСАМИ

Розглянуті просторові закономірності для оцінки історико-культурних ресурсів Херсонщини з метою використання як туристичного продукту.

Considered to assess the spatial patterns of historical and cultural resources Kherson to use as a tourist product.

Актуальність статті. Останнім часом підсилює достатній рекреаційний потенціал Херсонської області значний історико-культурний пласт. Висловлюються не поодинокі думки, що історико-археологічні ресурси краю є винятковими в Україні за різноманітністю, представництвом епох, народів, культур та релігій.

Встановлено, що межиріччя Інгульця і Дніпра та обидва береги Дніпра були заселені, починаючи з часів пізнього палеоліту (20 – 12 тис. років тому). Найдавніші поселення виявлено поблизу сіл Любимівка та Софіївка Каховського району, села Каїри Горностаївського району, села Князе-Григоровка Великолепетиського району тощо. У одному з курганів, розкопаних поблизу селища Каланчака, знайдена кільцева культова споруда з трьома антропоморфними стелами. Достатньо пам'яток залишили по собі всі народи, що проходили причорноморським степом, серед них скіфи, сармати.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Найбільш вагомий внесок в дослідження історико-культурних ресурсів області з точки зору рекреаційного використання для широкого загалу людей зробила Марченко О.А. [2], а також Бейдик О.О. [1], який оцінив архітектурно-історичні рекреаційно-туристські ресурси України.

Метою дослідження є оцінка історико-культурних ресурсів Херсонщини для визначення туристсько-рекреаційного потенціалу, з подальшим залученням історико-культурної спадщини до туристсько-рекреаційної сфери.

Обрана мета роботи зумовила необхідність вирішення таких завдань:

1- Обґрунтувати практичний аспект використання історико-культурної спадщини Херсонщини як туристичного продукту;

2- Проаналізувати закономірності їх географічного розподілу, виявити просторові закономірності, для подальшого залучення в туристичній діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження. До власне рекреаційних історико-культурних рекреаційних ресурсів доцільно віднести: історико-археологічні, архітектурно-громадські, архітектурно-культові, героїко-патріотичні, науково-пізнавальні, мистецькі, комплексні. Загалом за насиченістю, різноманітністю історико-культурних ресурсів і перспективами їх залучення до рекреаційної сфери України, Херсонська область відноситься до третього типу із низьким потенціалом [4].

Херсонщина вперше була описана в працях давньогрецького історика Геродота. Саме на цій землі „бували” Ахіллес, Геракл та інші легендарні грецькі герої. Зазнала Херсонщина також культурного впливу турок і татар. Пам'ятними місцями Херсонської області є ті, що пов'язані з часом Запорізької Січі. Серед них: Голий Перевіз (Гола Пристань), Таванська переправа (Берислав), Прогнойська паланка (с. Геройське) тощо. На території Херсонщини розташовувалися Каменська і Олешківська Січі Війська Запорізького та декілька козацьких паланок.

Великий інтерес для туристів, і в першу чергу із Росії, представляє період приєднання краю до Російської імперії. Фактично, Херсон є колискою Чорноморського флоту. В обласному центрі протягом двох років жив фельдмаршал А.В. Суворов. На вулиці яка носить його ім'я, зберігся будинок в якому він мешкав. У м. Херсоні починав свою службу на Чорному морі славетний російський адмірал Ф.Ф. Ушаков, який канонізований Російською православною церквою. У Єкатерининському соборі похований видатний російський політичний діяч Г.І. Потьомкін. Місто прикрашають пам'ятники цих видатних історичних постатей. Центр туристично-рекреаційного комплексу зберіг багато архітектурних пам'яток XVIII - XIX ст. Серед них Єкатерининський собор, Грецька церква, арсенал, ворота фортеці тощо.

Представляє достатній інтерес для створення екскурсійних програм історична спадщина радянського періоду: Каховський плацдарм, на якому розташований пам'ятник «Тачанка», місце переправи російських та радянських військ через Сиваш, меморіальний музей двічі героя Радянського Союзу, генерал-майора авіації П.О. Покришев, Алея героїв (м. Гола Пристань) тощо.

Культурно-історична спадщина Херсонщини відображена в експозиціях Херсонських музеїв: краєзнавчого, художнього, ім.

Б.Лавренюва, тощо. Достатньо великий інтерес для розвитку туризму представляють також чисельні зібрання старожитностей, які є в музеях міст, районних центрів, сіл та шкіл області. Це історичне надбання, при вмілому використанні може привабити не тільки туристів з України та держав пострадянського простору, але й зробити Херсонщину районом, що користується попитом в Європі.

Нажаль, ця багата історична спадщина мало відома сучасникам, у тому числі і туристам. Туристські ресурси Херсонщини асоціюються насамперед з пляжами Чорного та Азовського морів та дешевими продуктами харчування. Культурно-історичні ресурси в створенні туристичного продукту практично не використовуються. Це є одним із гальмуючих факторів для розвитку сільського зеленого туризму та інших форм рекреації.

Останнім часом активізувалася робота по використанню туристичного потенціалу в основному у фестивальному русі. Насамперед ми пов'язуємо це з розвитком фестивалю „Таврійські ігри” в м. Каховка. Прикладом розвитку фестивального руху можна вважати проведення фестивалів «Мельпомена Таврії» (м.Херсон), «Купальські зорі» та «Кавунового» (м.Гола Пристань), тощо.

За даними обласного управління культури і туризму реєстром історико-культурних пам'яток, найбільш значним потенціалом історико-археологічних ресурсів, де практично представлені всі історичні епохи, володіють безпосередньо близькі до Дніпра частини адміністративних районів: Нововоронцовського, Білозерського, Верхньорогачивського, Горностаївського, Великолепетиського, Каховського, Цюрупинського, Голопристанського. Курганні пам'ятки є практично у всіх районах, найменше їх на території Іванівського, Каланчацького району.

За концентрацією і різноманітністю історико-культурних рекреаційних ресурсів у Херсонській області виділені такі групи районів:

- з найбільш значними та різноманітними ресурсами: м.Херсон, Цюрупинський, Білозерський, Голопристанський, Генічеський, Каховський, Бериславський, Новотроїцький райони;
- з середнім за рівнем концентрації та різноманітністю потенціалом рекреаційних ресурсів – Великоолександрівський, Скадовський, Чаплинський райони;
- із спеціалізованими історико-археологічними, зосередженим у найближчому Придніпров'ї та низьким загальним потенціалом – Горностаївський, Верхньорогачицький, Великолепетиський райони;
- із найменшим культурно-історичним і соціально-економічним потенціалом – Нижньосірогозький, Високопільський райони.

Просторовий розподіл забезпеченості території Херсонської області історико-культурними пам'ятками (розрахований нами у балах) наведено на рисунку 1. Для просторового аналізу історико-культурних ресурсів застосували факторний аналіз [3] кількісних показників забезпеченості території Херсонської області (та її АТО) історичними пам'ятками,

дозволив виділити 2 групи факторів, які в цілому накопичують 73,88% відсотків накопичених даних.

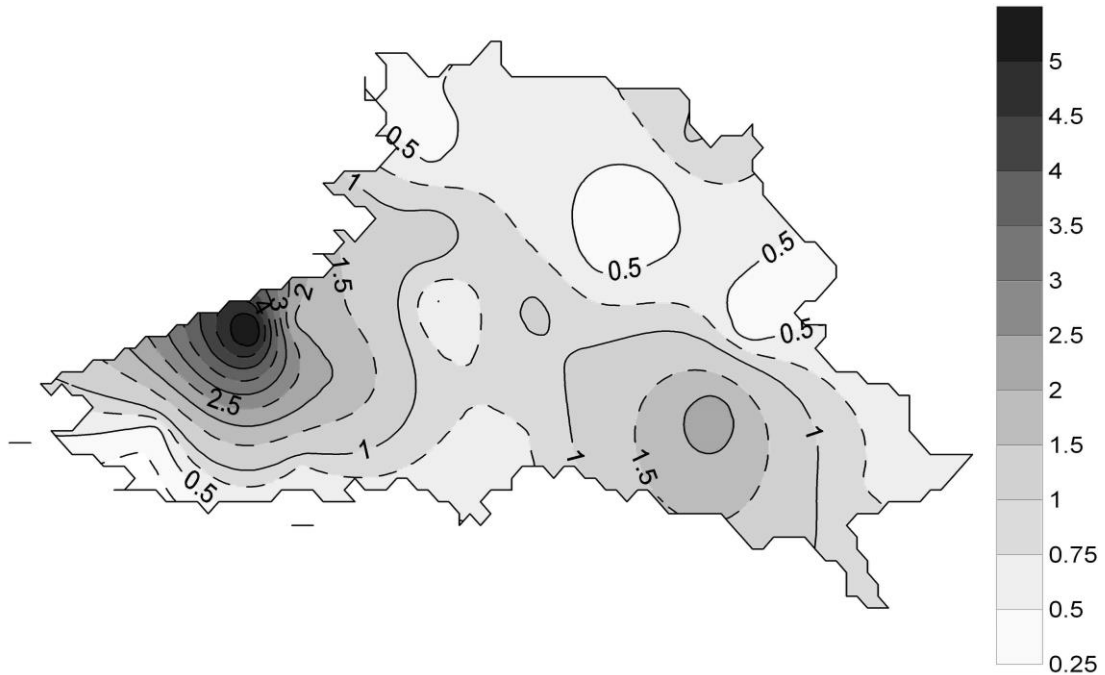

Рис. 1. Бальний коефіцієнт забезпеченості території Херсонської області історико-культурними пам'ятками, загальний (середньобласний рівень дорівнює 1,00)

Перша група факторів – «середньовіччя». В нею включено пам'ятки періоду панування монголо-татарів, литовського та польського етапів розвитку; пам'ятки козаччини. Це дуже цікаве об'єднання свідчить про формування степової ойкумени в межах Херсонської області в практично одних соціально-економічних умовах. Діяли однакові чинники територіальної організації суспільства (фактори розміщення), однаковою силою. Скоріш за все це було пов'язано із обмеженістю ресурсів розвитку, однаковим характером їх використання представниками різних (татарських, українських, польських та литовських) етносів. Тому пам'ятки мають цікаву, сильну територіальну спільність.

Фактор другий «колонізаційний». Включає в себе групи пам'яток, пов'язаних з господарською колонізацією та подальшим освоєнням території Херсонської області, результатом якої став сучасний культурно-господарський облік регіону.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Для території Херсонської області характерним є суттєва просторова диференціація в забезпеченості історико-культурними пам'ятками, що тісно пов'язане із історією освоєння регіону. Редукція даних щодо їх просторового розподілу дозволила згрупувати наявні пам'ятки в дві групи (з робочими назвами «середньовіччя» та «колонізаційна»). Подальші дослідження, на нашу думку, повинні бути пов'язані із оцінкою використання зареєстрованих

пам'яток та розробкою схем та програм їх перспективного використання в туристичній діяльності для широкого загалу туристів.

1. Бейдик О.О. Рекреаційно-туристські ресурси України: Методологія та методика аналізу, термінологія, районування. – К.:ВПЦ «Київ ун-т», 2001;
2. Марченко О.А. Суспільно-географічне обґрунтування раціонального використання та охорони рекреаційних ресурсів Херсонської області: дис. канд.геогр.наук / Одеський національний ун-т ім. І.І. Мечникова. – Одеса, 2000;
3. Мезенцев К. В. Регіональне прогнозування соціально-економічного розвитку: Навч. посібник. – К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2004. – 82 с.;
4. Стафійчук В.І. Рекреалогія : Навчальний посібник. – К.: Альтерпрес, 2008. – 264 с.